

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Diversiteit: verrijkend en verwarrend

Maak afwijkende visie bespreekbaar

Een veilige kerk, ook voor homo's

Creatief met de openbare geloofsbelijdenis

Op bezoek bij dementerenden

God wil wonen tussen de mensen

2|2019

Inhoud

INTRODUCTIE **Diversiteit: verrijkend en verwarrend** 3
Kees van Dusseldorp

THEMA **Diversiteit is een zegen** 4
Jannet de Jong

ONDERZOEK **Buiten de lijntjes kleuren** 10
Daniël Kehanpour

COLUMN **Gods wil** 15
Almatine Leene

UIT DE PRAKTIJK **Oud en jong tezamen** 16
Peter Sinia

TOERUSTING **Een veilige kerk?** 21
Remmelt Meijer

BIJBELSTUDIE **Onze identiteit** 27
Janita Geertsema

REFLECTIE **Dubbende catechisanten** 28
Hans Slotman

PRAKTIJKVOORBEELDEN **Dwalen door verhalen** 32
Hadewey Buitenwerf

DIACONAAL STEUNPUNT 38
Kerk in de buurt

TERUGBLIK **God wil wonen tussen de mensen** 39
Rudolf Setz

PRAKTIJKCENTRUM 43
Inspiratie voor ambtsdragers

GEDICHT **De Liefde** 44
Anne Lies Mossel

Foto voorpagina:
Rituelen en gebruiken delen geeft een thuisgevoel © Hans en Lidy Fotografie

Dienst†

67e jaargang
nummer 2, 2019

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Kees van Dusseldorp,
hoofdredacteur
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Peter Sinia
Jacqueline van der Ziel,
eindredacteur

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie
kan via de website:
www.blad-dienst.nl.

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk of per e-mail* aan de administratie doorgeven.
Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs: € 12,45 per jaar.
Blokabonnement vanaf 10 ex.: € 7,80 per jaar.

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2019 - uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Druk: Buijten & Schipperheijn

ISSN 0167-2401

Diversiteit: verrijkend en verwarrend

De diversiteit in de kerk neemt toe. In eerste instantie kan dat verwarren: je wordt geconfronteerd met andere standpunten, andere praktijken, andere belevingen. Het zet je eigen standpunt, praktijk en beleving onder spanning. Het roept vragen op: mag alles maar, kan alles maar? Voordat je van alles roept, ga je in gesprek. Wat is het verhaal erachter? Wie is de ander eigenlijk? In veel gevallen ontdek je in de ander een gelovig mens, met wie je de verbondenheid met Jezus Christus deelt. Je krijgt begrip voor een ander en leert voor elkaar danken en bidden. Diversiteit verrijkt je beeld, je relatie en ook je geloof.

Als het spannend wordt

Zo zou het moeten gaan: van verwarring naar verrijking door elkaar als christen te ontmoeten. Maar gaat het ook zo? Kom je uiteindelijk niet ergens een grens tegen van wat je niet kunt relativeren? Op papier kunnen we mooi bedenken hoe verrijkend diversiteit werkt. Ongetwijfeld herken je daar iets van in de praktijk. Tegelijk is de verwarring nooit ver weg. Vooral als het spannend wordt, als voor jouw gevoel de grondslagen van je geloof of van het kerk-zijn aan de orde zijn. Niet altijd lukt het om elkaar te vinden in het geloof in Jezus Christus. Niet altijd lukt het om in gesprek te komen. Dan kost het veel moeite om diversiteit als verrijking te blijven zien.

Als hoofdredacteur heb ik het voorrecht om als eerste alle bijdragen in *Dienst* te kunnen lezen, voordat ze verschijnen. Het zijn prachtige artikelen geworden die het thema 'diversiteit' op allerlei manieren uitwerken: diversiteit in mensen (omgaan met dementerende gemeenteleden), diversiteit in vormen (variatie op de openbare geloofsbelijdenis), diversiteit in praktijken (omgaan met homoseksualiteit), diversiteit in de kerkdienst (waarin verschillende generaties samenkomen), diversiteit in geloof (authenticiteit en kerkelijke traditie) en diversiteit in de kerkenraad (als voorbeeld voor het onderling gesprek in de gemeente).

Houding van openheid en ontmoeting

In de artikelen wordt de spanning tussen verwarring en verrijking niet weggemoffeld. Herkenbare situaties uit de praktijk van het kerkelijk werk worden doorgelicht tot de kern. Om uit te komen bij liefde en verlangen om samen een echte kerk van Christus te zijn. Daarbij hoort een persoonlijke en gezamenlijke houding van openheid en ontmoeting en van actief vertrouwen op de Heer. Dan leer je het ongemak van de verwarring verdragen en oppakken als een kans om iets te ontdekken van het rijke werk van Gods Geest in de kerk van Jezus Christus.

Kees van
Dusseldorp

Diversiteit is een zegen

Van verwarring naar verlangen

Deze *Dienst* heeft als thema ‘Diversiteit: verrijkend en verwarend’. Ik geloof dat we te feliciteren zijn wanneer we merken dat in onze gemeente niet iedereen op één lijn zit. Gelukgewenst, als je ontdekt dat je broer of zus in het geloof andere verlangens heeft dan jij. Want diversiteit in de gemeente biedt ons veel kansen om samen meer te leren over wie God is, wat geloven is en wat gemeente-zijn is.

Jannet
de Jong

Misschien ken je nog de oude slogan van de VARA: *wees verschillig!* Een van de teksten die daarbij hoorde, was *als niets je meer raakt, mis je alles*. Dat geldt ook voor de gemeente. Stel nu eens dat er geen weerstand is, geen verschil van mening. Geen verlangen naar een gesprek met de kring of oudste, geen wrijving in de kerkenraad. Dan is je gemeente gestopt met groeien. Diversiteit daagt ons uit, bevraagt ons en brengt ons – daar ben ik van overtuigd – uiteindelijk dichterbij elkaar. Raar maar waar.

Diversiteit geeft ruimte

De kerk wordt veelkleuriger en dat ondervinden we op allerlei niveaus (kring, gemeente, kerkenraad, synode). Een diversiteit aan meningen en verlangens wordt zichtbaar. Waar de kerken tot begin jaren negentig een redelijk hechte gemeenschap waren met uniforme gebruiken en taal, is verandering opgetreden. Gemeenten verschillen onderling in ‘kleur’, vorm en structuur, en ook binnen de gemeenten ervaren we allerlei verschillende verlangens en meningen.

Deze veelkleurigheid is aan de ene kant een gevolg van allerlei veranderingen in de samenleving, waarin mondigheid en authenticiteit kernwaarden zijn geworden. We vinden het belangrijk om bewust te leven, om zelf te kunnen uitleggen waarom we bepaalde keuzes maken. Aan de andere kant is de toegenomen diversiteit in de kerken een logisch gevolg van het opkomen van generaties die de overtuigingen en gewoonten van hun voorgelacht bevragen vanuit een eigen positie.

Diversiteit in de gemeente mag je daarom allereerst zien als een positieve uitdaging: er zijn mensen onder ons met een verlangen om zich te verbinden! Echter, deze verbinding wordt niet zonder meer aangegaan, vanuit gewoonte of sociale wenselijkheid. Het erkennen van diversiteit is daarom ruimtescheppend: er komt ruimte voor vragen, voor gesprek en mogelijk ook voor andere vormen en gedragingen in de gemeente. Ruimte voor groei in gesprek

Diversiteit brengt ons uiteindelijk dichterbij elkaar

De kerk wordt
veelkleuriger:
een diversiteit
aan meningen
en verlangens
wordt
zichtbaar

en verbinding, en verdieping van geloof. Laten we die ruimte geven en nemen!

In beweging komen

Vragen stellen, eigen keuzes maken en kritisch zijn, zijn onderdeel van bezinning op de eigen identiteit en verbondenheid aan het grotere geheel. Hoewel we dat een heel gewoon proces vinden als het bijvoorbeeld gaat om onze pubers, ervaren we het in het gezin maar ook in de gemeente toch als lastig wanneer we worden bevraagd. Ook wijzelf hechten aan onze eigen overtuigingen en verlangens. We geven ze niet graag op, al is het maar omdat het ongemakkelijk voelt. Misschien is dat wel vaker dan we zouden willen de reden om gesprekken te mijden.

We mogen daar beducht voor zijn en onszelf regelmatig de vraag (laten) stellen: waarom vind ik het moeilijk om in gesprek te zijn met mijn broers en zussen? We willen in onze gemeente ruimte geven aan verschil in verlangen, maar we hebben nooit geleerd om er goed mee om te gaan. Het hoefde niet, omdat we elkaar niet alleen herkenden in geloof, maar ook in gebruiken en levenspraktijk. Nu is dat niet langer zo. We zijn blij met meer ruimte, maar zullen moeten leren om binnen die ruimte te bewegen. En dat gaat met vallen en opstaan. Soms is dat pijnlijk, bijvoorbeeld als het niet lukt om een fatsoenlijk gesprek te voeren omdat iemand niet bereid is zijn deur of hart te openen. Wanneer gemeenteleden zich niet gehoord voelen door hun kerkenraad. Wanneer een kerkenraad wel diversiteit ziet, maar er niet goed op weet te reageren.

Het is voor ieder mens een uitdaging om open te staan voor de ander

© Hans en Lidy Fotografie

Rituelen en gebruiken delen geeft een thuisgevoel

Ik denk dat twee zaken cruciaal zijn in een gemeente die worstelt met diversiteit: *een kerkenraad die geloofwaardig kan omgaan met verschil in verlangen en overtuiging*, en *oefening in onderling gesprek*. Het is niet zo moeilijk om met elkaar te praten, maar het is voor ieder mens een uitdaging om zichzelf weg te cijferen en open te staan voor de ander. Iedere christen weet dit en ervaart het dagelijks. Juist daarom is het zo belangrijk om te oefenen, ook als het aankomt op luisteren naar een ander.

Gemeentegesprekken

Neem bijvoorbeeld de gemeentegesprekken die op veel plaatsen zijn gehouden over de openstelling van de ambten voor vrouwen. We zijn het echt niet overal met elkaar eens geworden. Maar wat zijn er in gemeenten prachtige gesprekken gevoerd! Gesprekken die intensief werden voorbereid door werkgroepen. Er zijn gespreksregels opgesteld, programma's geschreven en gespreksleiders gevraagd, omdat we wisten: dit is een spannend onderwerp. Het gaat over kernvragen van het geloof: hoe lezen we de Bijbel, wat vraagt God van ons als mannen en vrouwen, hoe zijn we gemeente tot zijn eer? Maar even goed gaat het over gebruiken en levenspraktijk: wat is de waarde van traditie, hoe zijn we kerk in deze samenleving? En het gaat over emotie: voel ik me hier thuis, wordt er naar me geluisterd, mag mijn boosheid en/of verdriet er zijn? Ik heb fervente tegenstanders en overtuigd voorstanders met elkaar zien spreken. Ik heb gehoord hoe ze zich verplaatsten in de ander. Ik

.....
Kan de kerkenraad zelf omgaan met verschil in verlangen en overtuiging?

heb gezien hoe ze kunnen meevoelen met de ander. Hoe ze zoeken naar wat voor hen samen te dragen is. Hoe ze elkaar de hand reiken. Dat is prachtig en verbindend: ook als de uitkomst van het gesprek geen recht doet aan ieders overtuiging, ieders verlangen is wel aan bod geweest.

M/u in de kerk

Sinds de besluiten van de synode van de GKv over m/v en ambt wordt het Praktijkcentrum regelmatig benaderd om gemeenten te begeleiden. Deze begeleiding wordt afgestemd met deputaten m/v in de kerk. Dat betekent dat kerken, als het gaat om een eerste gesprek, doorverwezen worden naar deputaten. Gaat het om een langer traject, dan ondersteunt het Praktijkcentrum. Het Praktijkcentrum neemt als procesbegeleider geen inhoudelijk standpunt in over m/v en ambt.

Voorbeeld voor de gemeente

Hoe gaan we om met diversiteit in de gemeente? Deze vraag wordt mij niet vaak rechtstreeks gesteld, maar hij ligt wel onder veel andere vragen. Een (dreigend) conflict in de gemeente, onenigheid over de inrichting van de erediensten. Mensen die gaan 'shoppen' of naar een andere gemeente vertrekken. Een kerkenraad die stilvalt... vaak zit er onmacht achter. Onmacht om zelf in gesprek te gaan of het gesprek te helpen ontstaan.

Een van de eerste onderwerpen die in dat geval aan de orde komen, is of en hoe de kerkenraad zelf kan omgaan met verschil in verlangen en overtuiging. Want als het daar niet gaat, onder degenen die de gemeente voorgaan, hoe zou de kerkenraad het dan van de gemeente mogen verwachten? Is er binnen de kerkenraad ruimte om te spreken over verschil van inzicht, ook als dat ingaat tegen de stem van de meerderheid of van de predikant? Hoe wordt verschil in verlangen en overtuiging voor het aangezicht van de Heer gebracht? Oefent een kerkenraad zich in het onderling gesprek? En wat mag de gemeente van dit alles weten: houden we onze inspanningen het liefst achter gesloten deuren? Of vragen we de gemeente om ons aan te moedigen en voor ons te bidden als we een moeilijk besluit moeten nemen? Laten we ons gijzelen door groepen in de gemeente of door de stem van het verleden, of zoeken we biddend naar het plan van onze Heer? Span je dus in om ook als kerkenraad in het omgaan met verschillen een voorbeeld voor de gemeente te zijn.

Vanuit een gedeeld verlangen

Als het gaat over diversiteit in de gemeente, dan gaat het al gauw over grenzen. En dat is meestal ook het moment waarop het spannend wordt. Want als we gaan bewegen, als we ruimte geven en gebruiken, waar is dan de grens? Wanneer zeggen we: nu stopt het gesprek, hier scheiden onze wegen?

.....
De gemeente kan haar kernwaarden formuleren: wat is onopgeefbaar voor ons?

Het is van belang om te bedenken wat er op het spel staat in het onderling gesprek in de gemeente. Een gemeente leeft vanuit het verlangen om haar Heer na te volgen en geeft dat vorm vanuit zijn Woord. Vanuit wat door de eeuwen heen is beleden en vormgegeven en vanuit het gemeente-zijn in het hier-en-nu. Op deze pijlers kan de gemeente haar kernwaarden baseren: wat is onopgeefbaar voor ons? Dat we gericht zijn op Christus, gemeente willen zijn bij een open Bijbel, en die gemeente willen zien groeien in geloof is onopgeefbaar voor ons allemaal. Daarnaast kan een gemeente nog heel specifieke kernwaarden formuleren. Bijvoorbeeld als zij een eigen roeping heeft in de wijk, focust op jongeren of vanuit een pastoraal kringstructuur wil werken. Gesprekken in de gemeente kunnen dan geijkt worden aan deze gemeente-eigen kernwaarden, die op zichzelf natuurlijk ook weer bespreekbaar mogen zijn. Vergelijk het met de regels die je in je eigen gezin hanteert: ze maken verbinding mogelijk doordat ze fungeren als gedeelde rituelen en gebruiken, en zo geven ze je een thuisgevoel. Ze zijn gebaseerd op onze kernwaarden, maar vormen een van de mogelijke uitwerkingen en zijn aangepast aan ons gezin.

Vragen

Als het gaat over diversiteit is al gauw de vraag wat we als gemeente aankunnen. Als het gaat om het geloof (de kern), dan zou je heel eenvoudige checkvragen kunnen hanteren om het gesprek te openen:

Voorvraag: gaat dit gesprek/verlangen over de kern?

1. Kunnen we in gesprek bij een open Bijbel?
2. Ben je gericht op Christus?
3. Ben je gericht op opbouw van de gemeente?
4. Ontmoet je elkaar in liefde?

Die gemeente-eigen waarden maken het ook mogelijk dat we in eenzelfde dorp of stad meer gemeenten herkennen als broers en zussen in de Heer, met een ander profiel. We voelen ons in die gemeenten misschien niet helemaal thuis, maar gaan graag in gesprek over de kern van ons christen-zijn. Wat een ruimte ontstaat

er dan voor samenwerking met allerlei kerken. Wat een mogelijkheden om veelkleurig gezicht, stem, handen en voeten te geven aan het evangelie van onze Heer! Ook dat is diversiteit die verrijkt. Ik hoop en verwacht dat, wanneer we ons oefenen in het onderling gesprek en het onderscheiden tussen kernwaarden en gemeente-eigen waarden, we zullen ontdekken dat we elkaar heel vaak kunnen vinden. En dat we samen recht kunnen doen aan dat ene verlangen dat ons allemaal samenbrengt: dat de Heer onze vreugde blijft.

Het gaat in de kerk niet om de lieve vrede. Hoe zou het kunnen in een evangelie dat goed nieuws is voor alle zondaars die een leven

Dat ene verlangen dat ons allemaal samenbrengt: dat de Heer onze vreugde blijft

Wat een mogelijkheden om veelkleurig handen en voeten te geven aan het evangelie van onze Heer

lang nodig hebben om te leren God lief te hebben boven alles en hun naaste als zichzelf? Diversiteit is een zegen. Ze bepaalt ons bij onze onmacht om zelf de gemeente te bouwen. Verschil in verlaten en overtuiging leert ons bidden en zoeken naar Gods wil. Diversiteit dwingt ons om naar elkaar te luisteren en nederig te worden. Gelukkig wie in gesprek gaat, wie leert luisteren, wie zijn of haar mening wil herzien. Gelukgewenst, als je ontdekt dat je broer of zus anders denkt, voelt en beleeft dan jij.

Om mee aan de slag te gaan

Het Praktijkcentrum heeft allerlei materialen ontwikkeld rond het thema diversiteit, zie praktijkcentrum.org/diversiteit. Ook zijn er allerlei gemeenteprojecten om te oefenen in het onderling gesprek, bijvoorbeeld 'Samen één' van de Vuurbaak. Oefen als kerkenraad in besluitvorming bij verschil van mening aan de hand van 'Deep Democracy', mail voor meer informatie hierover naar info@praktijkcentrum.org.

Jannet de Jong werkt als adviseur voor het Praktijkcentrum. Ze begeleidt kerkenraden en gemeenten bij complexe vraagstukken. Jannet is opgeleid als theoloog, teamcoach en interim-predikant.

Buiten de lijntjes kleuren

Maak afwijkende visie bespreekbaar

Is er ruimte voor twijfel of geloofsverandering van dominees en kerkelijk werkers? Mogen ze eerlijk zijn over hun overtuigingen als deze afwijken van de leer van de kerk? Uit gesprekken die gevoerd zijn met jonge dominees en kerkelijk werkers blijkt dat deze ruimte er vaak niet is. Ze vinden het daarom moeilijk om open en eerlijk te zijn. Deze jonge werkers in de kerk willen niet discussiëren over vormen en tradities, maar hebben behoefte aan openhartige geloofsgesprekken.

Daniël
Kehanpour

Door de publicatie van een pamflet is de LHBT-discussie binnen de kerken weer aangewakkerd. Na een kerkdienst loopt een gemeentelid op je af en vraagt: “Zeg dominee, wat vindt u daar nou eigenlijk van?”. Vanavond staat bij de catechisatie een avond over Genesis 1 op de planning. Midden in je verhaal zegt een van de tieners: “Maar meneer, u gelooft toch niet echt dat de aarde maar zesduizend jaar oud is”. Een gemeentelid heeft een pastoraal gesprek gevraagd en samen zit je op je werkkamer. Ze kijkt uit het raam en mompelt: “Ik geloof niet dat God zich zo bezighoudt met onze leventjes, u wel”. Zomaar drie gespreksvoorbeelden die je ongetwijfeld zult herkennen als je werkzaam bent in de kerk.

Werk en privé

Werkzaam zijn in de kerk is vaak mooi en dankbaar werk, maar het heeft ook lastige kanten. Werk en privé zijn namelijk niet geheel te scheiden. Werkers in de kerk sturen vrijwilligers aan, die ook vrienden kunnen zijn. Werkers worden niet alleen beoordeeld

op wat ze doen tijdens hun werk; wat ze doen in hun eigen tijd kan bepalen of ze geschikt worden geacht voor de functie die ze vervullen. Maar het gaat nog dieper: geloven is uiterst persoonlijk, juist daarin kan veel gebeuren waardoor werk en privé moeilijk te scheiden zijn. Wat is de impact als je geloof zich ontwikkelt, wankelt of verandert? Het heeft invloed op jouw werkzaamheden

als werker en op hoe jij het werk ervaart. Kunnen werkers eerlijk zijn wanneer hun eigen overtuigingen afwijken van de leer van de kerk? Kerkenwerk kan voelen als een keurslijf, omdat werkers misschien bang zijn voor de gevolgen van afwijkende opvattingen voor hun functie en plek in de gemeente. “Wat zou er gebeuren als ik echt eerlijk zou zijn? Ik maak maar geen slapende honden wakker.”

Wat zou er gebeuren als ik echt eerlijk zou zijn?

De vragen die Daniël Kehanpour en Pieter Jan Kruizinga hebben, worden herkend door de geloofswerkers die zij interviewen

Afwijkende geloofsovertuiging

Het is voorjaar 2018 wanneer Pieter Jan Kruizinga en ik samen onze opleiding Godsdienst-Pastoraal Werk afronden aan hogeschool Viaa in Zwolle. Ons afstudeeronderzoek gaat over twintigers en dertigers (generatie ‘millennials’) die werken in de CGK en GKv en op de daaraan verbonden middelbare scholen. We onderwerpen deze geloofswerkers over hun persoonlijke overtuigingen en op welke punten deze afwijken van de verwachtingen vanuit de kerk. Zo krijgen wij een inkijkje in het werk van jonge predikanten, kerkelijk werkers en godsdienstleraren. Al snel wordt duidelijk dat een afwijkende geloofsovertuiging een grote rol kan spelen in het leven van de ‘geloofswerker’.

We beginnen met het onderzoek omdat aan het eind van onze studie vragen ontstaan. Passen wij wel in dit traditionele werkveld? Is er ruimte voor ons als jonge theologen om af te wijken van de algemene geloofsovertuiging? Het onderzoek is dus ook een persoonlijke zoektocht. De vragen die wij hebben en de spanning die dit oplevert, worden herkend door de geloofswerkers die wij interviewen. De geloofsontwikkeling die ze als geloofswerker doormaken, heeft vaak direct invloed op het werk dat ze doen. Hun werk is niet te vergelijken met een ‘gewone’ negen-tot-vijfbaan, ze kunnen confronterende vragen krijgen. Gedurende het onderzoek ontdekken we dat er een aantal thema’s is waarover de ‘millennial’ geloofswerkers andere opvattingen hebben dan in hun gemeenschap gebruikelijk is. Dit zijn onder meer de positie van de vrouw in de kerk, homoseksualiteit, schepping en evolutie, en de historiciteit van Bijbel en belijdenisgeschriften. Wij vragen ons af hoe zij omgaan met hun afwijkende visie.

Is er ruimte om af te wijken van de algemene geloofsovertuiging?

Verstaanskloof

Alle geloofswerkers die we spreken, geven aan dat er een verstaanskloof is tussen de generaties. Ze ervaren een kloof tussen de eigen geloofsovertuiging en het belijden van de kerk waar ze werken. Zelf zijn ze op een aantal thema's progressiever dan hun kerk of kerkverband. In vrijwel alle interviews wordt genoemd dat je zulke ideeën niet zomaar deelt. Je gemeenteleden of collega's op school verwachten vaak dat jouw persoonlijk geloof in lijn is met wat de kerkelijke traditie leert. Het kan je zwaar worden aangerekend als je vertelt dat je graag een vrouw op de kansel zou zien of dat de verhalen uit Genesis volgens jou niet allemaal waar gebeurd zijn. Het kan het vertrouwen in jou schaden, ouders kunnen een klacht indienen of gemeenteleden willen je helpen omdat het slecht zou gaan met je geloof.

Tegen hen wordt gezegd dat ze niet gereformeerd genoeg zijn

Meerdere malen horen we dat de traditionele gereformeerde kaders worden ervaren als benauwend of verstikkend. Wat ze daarbij aangeven, is dat ze het als kwetsend ervaren als tegen hen wordt gezegd dat ze niet gereformeerd genoeg zijn.

De geloofswerkers vertellen dat zij afwegen wanneer zij hun afwijkende mening publiekelijk delen en wanneer zij zich schikken naar de verwachtingen van de gemeente. Het is immers ook je werk en je staat in dienst van een gemeenschap. Het delen van controversiële ideeën kan zoveel rumoer veroorzaken dat allerlei opbouwende initiatieven niet meer van de grond komen. Dit blijkt voor velen een reden te zijn om te zwijgen. Toch is dat gemakkelijker gezegd dan gedaan. Zou je een jong homostel vertellen dat je hen niet kunt trouwen terwijl dat indruist tegen wat jij zelf gelooft? Hoe meer mensen we spreken hoe duidelijker het wordt: geloofswerkers wijken vooral af op wat zij randzaken vinden. Wat blijft staan is de kern van hun geloof, samengevat in de persoon en het werk van Christus. Sterker nog, deze kern is door hen juist herontdekt en verdiept doordat ze proberen te dealen met de verstaanskloof.

Twijfel kan je geloof toetsen en aanscherpen

De traditionele gereformeerde kaders worden als benauwend of verstikkend ervaren

Bespreekbaar maken

Wat wij gemerkt hebben, is dat twijfel geen vijand van een oprecht geloof is. Het is belangrijk om dit te beseffen. Twijfel kan je geloof aanscherpen en toetsen. De gereformeerde traditie is immers ontstaan door vraagtekens te zetten bij de kerkelijke traditie. Tegelijkertijd kan een periode van twijfel ook eenzaam en moeilijk zijn. We moeten daarom niet uit het oog verliezen dat zo iets ook een predikant, kerkelijk werker of godsdienstleeraar kan overkomen. Juist voor hen kan de drempel om twijfel bespreekbaar te maken ontzettend hoog zijn. In het onderwijs van Christus zien we steeds terugkomen dat wij oog voor onze naaste moeten hebben, en dat onze naaste de persoon is van wie we het niet verwachten.

Uit de gesprekken met de verschillende geloofswerkers komt keer op keer naar voren dat praten noodzakelijk is. Het te lang binnenhouden van worstelingen over je diepe overtuigingen kost veel

Het is belangrijk om iemand te hebben om mee te praten

energie. Er bestaan intervisiegroepen voor predikanten en kerkelijk werkers maar er zijn ook veel geloofswerkers die niet bij een dergelijke groep zijn aangesloten. Dan is het belangrijk om wel iemand te hebben om mee te praten. In de praktijk blijken dit vaak oud-studiegenoten of collega's uit de classis te zijn. Het voordeel van een medetheoloog is dat de ander zich goed kan inleven in jouw situatie. Als godsdienstleraar kan dit betekenen dat je buiten je school op zoek moet gaan naar een gesprekspartner. Geloofsontwikkeling maakt ieder mens mee, maar voor slechts een kleine groep heeft die directe invloed op hun werk.

Samen bouwen we aan een transparante en oprechte kerk

Voor geloofswerkers geldt daarom dat zij actief op zoek moeten gaan naar personen om hun ervaringen mee te delen. Kerken moeten hun geloofswerkers hierin aanmoedigen, bevraag geloofswerkers hier ook op. Classes kunnen geloofswerkers uitnodigen deel te nemen aan intervisiegroepen of andere ontmoetingen creëren waarin ze ervaringen kunnen delen. Een mooie manier om hieraan vorm te geven, is als geloofswerkers maandelijks afspreken om bijvoorbeeld een hoofdstuk uit een boek te bespreken. Door met elkaar te delen wat inspireert en wat schuurt, kun je elkaar opbouwen.

Openhartige geloofsgesprekken

Het is van belang dat we generaties verbinden, niet door schone schijn maar door eerlijkheid en openheid. Er is behoefte aan openhartige geloofsgesprekken. Als daar geen ruimte voor is of de noodzaak daarvan niet wordt gezien, kan dat verstikkend werken. Het doel van het onderzoek was ook het delen van verhalen die normaliter achter gesloten deuren blijven. Sommige geloofswerkers hebben ons in vertrouwen verteld wat nog nooit eerder was uitgesproken. Wij zijn hun hiervoor erg dankbaar. Als je zelf met afwijkende of veranderende geloofsovertuigingen worstelt, moedigen we je aan ze te delen. Als iemand met een kwetsbaar verhaal naar jou toekomt, bied dan een luisterend oor. Samen bouwen we aan een transparante en oprechte kerk.

Daniël Kehanpour is als pastoraal werker afgestudeerd aan hogeschool Viaa in Zwolle. Na zijn afstudeeronderzoek over 'millennial' geloofswerkers is hij met zijn studiepartner het bedrijf Zingevers (www.zingevers.com) begonnen. Hun missie is de kerk relevant te maken voor alle generaties, zij bieden hiervoor cursussen en begeleidingstrajecten aan. Het onderzoek 'Millennial geloofswerkers in tweestrijd' is te downloaden via www.blad-dienst.nl.

Gods wil

“Het is Gods wil dat hij niet meer leeft.” Die woorden kreeg een moeder van veel mensen te horen nadat haar zoon was overleden. Ik kan die uitspraak niet over mijn lippen krijgen. Het is toch juist Gods wil dat we leven? God wil de dood toch niet? Wat is je godsbeeld als je meent dat God iemand wegrukt uit het leven?

Voorzichtig

Uiteraard geloof ik dat onze tijden in Gods hand zijn en dat we in Christus niet sterven. Maar dat is wat anders dan zeggen dat God de dood van een geliefde heeft gewild. Ik snap ook dat die uitspraak mensen kan troosten, omdat het voelt alsof God geen fouten maakt en elke seconde van je leven in zijn hand heeft. Dat mijn moeder op mijn verjaardag stierf, heb ik ook altijd als een bijzondere knipoog van God ervaren. Toch ben ik enorm voorzichtig met de woorden ‘God heeft de dood van een geliefde gewild’ en wel om drie redenen. Allereerst omdat het ontkent dat God de dood verafschuwt en zijn leven heeft gegeven om die laatste vijand te overwinnen. Ten tweede omdat we daarmee zeggen Gods wil te kennen, dat lijkt mij gevaarlijk. Wij blijven mensen en moeten niet namens God spreken, zeker niet als het gaat over de dood. Wat mij betreft bevestigen we dat onze tijden in Gods hand zijn, maar laten we de woorden ‘Gods wil’ links liggen. Ten derde vind ik het pastoraal onverantwoord. Het kan troost bieden, maar ook extra leed geven. De schade kan groot zijn doordat mensen boos kunnen worden op een God die zoveel verdriet veroorzaakt.

Einde gesprek

De wil van God in een gesprek benoemen klinkt vroom, maar het gesprek is daarmee ook beëindigd. Dat geldt voor vele onderwerpen: de dood, inenting, homoseksualiteit, doop en ga zo maar door. In de Bijbel lees ik echter dat juist een gesprek in liefde zo belangrijk is en dat we moeten oppassen om God voor ons karretje te spannen! Christenen denken over een heleboel zaken verschillend en dat is niet makkelijk. De oplossing ligt in gesprekken die vooral onze vooronderstellingen, leesbrillen en ervaringen verwoorden in plaats van die te projecteren op God. Dan is er meer ruimte voor diversiteit en juist dan mag blijken hoe groot de God van het leven is.

Dr. Almatine Leene is predikant in de NG-kerk in Stellenbosch-Wes (Zuid-Afrika) en docent dogmatiek aan hogeschool Viaa in Zwolle.

Almatine Leene

Oud en jong tezamen

De kerk van alle (leef)tijden

De kerkdienst op zondagochtend is voor velen het enige moment in de week dat alle generaties in de gemeente elkaar ontmoeten. Dat is een kans en een uitdaging. Want hoe ziet een kerkdienst eruit waarin al die generaties ook echt een plek hebben? En hoe ben je ook buiten de kerkdienst om een kerkgemeenschap waarin de verschillende generaties samen optrekken?

Peter Sinia

Een eredienst waarin mensen van elke leeftijd en generatie even waardevol zijn

Kloof tussen generaties

Vijftien jaar geleden werd ik predikant van een gemeente in een voorstad van Vancouver aan de westkust van Canada. Vanuit missionair verlangen had die kerk het voorbeeld van de megakerken gevolgd: van de ochtenddienst waren twee diensten gemaakt – een traditionele en een eigentijdse – om zo verschillende doelgroepen met het evangelie te bereiken. Maar na vijftien jaar moesten we concluderen dat beide diensten een kleine missionaire winst hadden opgeleverd tegen de prijs van een groot geestelijk verlies. De twee diensten voor verschillende doelgroepen hadden namelijk een kloof veroorzaakt of verdiept tussen de gemeenteleden van de

verschillende generaties. We namen het moeilijke besluit om niet meer gescheiden diensten voor gescheiden doelgroepen te houden, maar de diensten samen te voegen, de verschillende stijlen te vermengen en vooral de generaties met elkaar te verbinden. Eén intergenerationele eredienst, waarin mensen van elke leeftijd en generatie even waardevol zijn.

Deze ontwikkelingen in onze plaatselijke kerk bleken al snel minder uniek dan we dachten. Een megakerk als Willow Creek die velen geïnspireerd had om zich in laagdrempelige kerkdiensten te richten op doelgroepen, liep ook tegen de grenzen van die benadering aan. Zo kozen diverse kerken een meer intergenerationele koers nadat ze de nadelen van een doorgeslagen benadering van generaties als doelgroepen hadden ervaren.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Ook een aantal maatschappelijke ontwikkelingen vraagt om een meer intergenerationele koers van kerken. De gestegen levens-

De generaties verschillen in sommige opzichten meer dan ooit van elkaar

verwachting en het toegenomen aantal jaren in gezondheid, betekenen dat bij een normale leeftijdsopbouw van een kerkgemeenschap de oudere generatie meer aanwezig zal zijn dan in het verleden het geval was. De jongste generatie was altijd al aanwezig, maar veranderingen in de plek van kinderen in de maatschappij betekenen dat voor hen ook in de kerk meer oog is gekomen. Dat kerk-shoppende ouders vaak neerstrijken in die kerk die hun kinderen het meeste aanspreekt, zal vast een extra aanmoediging zijn om als gemeenten de kinderen niet uit het oog te verliezen. De kerkverlating onder jongeren is zo mogelijk een nog belangrijker reden om de jonge generatie in de kerk een volwaardige plaats te geven. De snelle veranderingen in de maatschappij betekenen echter dat de generaties in sommige opzichten meer dan ooit van elkaar verschillen.

Nieuwe trend met oude papieren

Soms moeten we elkaar eraan herinneren dat wie met de geest van de tijd trouwt snel weduwnaar zal worden. Maar soms mogen we dankbaar constateren dat de samenleving of de cultuur thema's op de agenda van de kerk zet die door en door bijbels zijn. Howard Vanderwell wijst in zijn boek *The Church of All Ages – Generations Worshiping Together* op vijf intergenerationele trekken in de Bijbel.

1. De eenheid van de kerk: het lichaam van Christus bestaat uit vele en verschillende leden.
2. Het patroon in de Schrift dat verschillende generaties samen God aanbidden, zoals voorgeschreven in het Pesach (Ex. 12:26), beschreven in de geschiedenis van Israël (o.a. Deut. 29:10-11, Joz. 8:35, 2 Kron. 20:13) en bezongen in de Psalmen: "Jonge mannen en jonge vrouwen, oud en jong tezamen. Laten zij loven de naam van de HEER!" (Psalm 148:12-13).

Ook een tiener kan als lector de schriftlezing verzorgen

© Marcel Cuperus

Intergenerationeel

3. De verbondsgemeenschap die ook wij in de tijd van het nieuwe verbond vormen. Denk aan Jeremia die in zijn profetie over het nieuwe verbond over “van groot tot klein” spreekt (Jer. 31:34), aan Petrus’ woorden op de pinksterdag “voor u (...) evenals voor uw kinderen” of Joëls profetie over profeterende zonen en dochters, over visioenen van jongeren en droomgezichten van oude mensen, die vanaf dezelfde dag in vervulling ging (Hand. 2:39, 17).
4. De wijze waarop gehoorzaamheid groeit (Deut. 6:6-9), waarop een nieuwe generatie bekend raakt met de grote daden van God uit het verleden (Psalm 78:1-8) en waarop jong en oud elkaar over en weer vermanen en bemoedigen (1 Tim. 5:1-2).
5. Het evangelie van Gods liefde is bestemd voor alle generaties: “Van uw liefde, HEER, wil ik eeuwig zingen, van uw trouw getuigen, geslacht na geslacht” (Psalm 89:2). Gods Woord dat eeuwig stand houdt (Jes. 40:8) en zijn kerk die bestand is tegen de tijd, zelfs door de poorten van het dodenrijk niet overwonnen zal worden (Mat. 16:18). Dat alles sterkt ons in het vertrouwen dat het met een volgende generatie niet voorbij is.

De generaties hebben elkaar over en weer nodig

In een intergenerationele eredienst zijn mensen van elke leeftijd en generatie even waardevol. Diverse van de aangehaalde teksten en beelden uit de Bijbel maken duidelijk dat de generaties elkaar over en weer nodig hebben.

Voorbeelden

In mijn eigen gemeente zijn al verschillende intergenerationele veranderingen doorgevoerd. Tegelijkertijd staan we op het punt om een student als afstudeeropdracht te laten onderzoeken hoe we nog veel intergenerationeler kunnen worden. Een paar voorbeelden uit een gemeente die dus nog veel kan leren.

- Een goede gewoonte is om elke dienst een kinderlied op te nemen in de liturgie. Een stap vooruit is dat de dominee hiervoor suggesties krijgt van gemeenteleden die betrokken zijn bij het kinderwerk. Nog mooier zijn die diensten waarin kinderen samen met de band de gemeente leiden bij het kinderlied.
- Het kindermoment hebben we al jaren geleden beperkt tot de advents- en lijdenstijd, omdat kinderen toch al naar hun eigen programma gaan. In plaats daarvan is het *betweenermoment* gekomen voor jongeren, die juist in de kerk blijven en qua aandacht tussen wal en schip dreigden te raken. Een uitdaging voor mij als predikant is om na het *betweenermoment* de jongeren niet te vergeten in de preek, maar ze samen met de andere generaties in beeld te houden.
- In gesprek met de tieners kiezen we elke dienst ook een lied van een lijst met hun favorieten. Dat betekent Opwekkingsnummers boven de 800 en verder veel Hillsong. Mijn eerste gemeente was zo klein dat elke verjaardag van een zeventigplusser gevierd kon worden met een favoriete psalm, terwijl elke verjaardag van een kind gevierd werd met een christelijk verjaardagslied in de dienst.
- Inspirerend vond ik in mijn vorige gemeente de jongeren die

Intergenerationeel

bij de voorbereiding van een jeugddienst besloten een van hun oma’s uit te nodigen om te vertellen over haar ervaring als gelovige jongere in Japanse interneringskampen. In mijn huidige gemeente was het een tijdlang vast onderdeel van de jeugddiensten dat een oudere broeder een stuk uit de Heidelbergse Catechismus las dat paste bij het door de jeugd gekozen thema.

- Sinds kort is een langgekoesterde wens vervuld met een rooster van lectoren die de schriftlezing verzorgen. Die lectoren variëren van tieners tot mensen van boven de zeventig. Hoe meer mensen een rol in de dienst hebben en hoe meer jong en oud in al die rollen actief zijn, hoe meer we samen de dienst vormgeven.
- Al langer proberen we in onderdelen van de dienst dus rekening te houden met de jongeren in de kerk. De liturgiecommissie is op uitnodiging van het jeugdwerk bij het tienerprogramma langsgeweest en heeft niet alleen uitleg gegeven over bepaalde diensten, maar ook ideeën van de jongeren een plek gegeven in de diensten. De volgende stap is om met een jongere als lid van die liturgiecommissie ook alle generaties mee te laten beslissen bij het vormgeven van de eredienst.

Hoe meer jong en oud actief een rol in de dienst hebben, hoe meer we samen de dienst vormgeven

De participatieladder

Een hogere tree en een hogere weg

Drie dingen zijn belangrijk om nog op te merken. Allereerst is het handig om het idee van de participatieladder voor ogen te houden. De laagste tree is mensen betrekken door ze te informeren, een tree hoger worden ze ook geraadpleegd, nog een tree hoger kunnen ze adviseren, de volgende tree worden mensen betrokken bij de uitvoering en bij de hoogste tree van participatie beslissen mensen zelf mee. Ten tweede is het goed om het intergenerationele karakter van de kerk niet te beperken tot de zondagochtend. Op maat gesneden programma’s voor gemeenteleden in bepaalde fasen van hun geloof en leven hebben natuurlijk blijvend recht van bestaan.

Maar het is goed om telkens weer in het oog te houden dat we als generaties niet geïsoleerd van elkaar gemeente willen zijn.

Ten derde proberen we in de kerk elkaar eraan te herinneren dat de hoogste weg die van de liefde voor de ander is. Het meest geestelijke

van een kerkdienst is daarom niet dat ik zelf word aangesproken of geraakt, maar dat ik mijn eigen wensen opoffer en van harte meezing of meedoe met het onderdeel dat meer gewaardeerd wordt door een andere generatie. Met die liefde voor de ander wil ik afsluiten. De uitdaging voor kerken is om niet te stoppen bij participatie van alle generaties, maar om te streven naar relatie tussen de verschillende generaties. Er wordt wel gezegd dat het

geloof van jongeren sterk bepaald wordt door de aanwezigheid van zulke warme relaties.

En als we die uitdaging aangaan, zou het dan niet mooi zijn om behalve kerk van alle generaties, ook meer kerk van alle volken te worden? Je hoort vaak over veelkleurig kerk-zijn. Hoe hartverwarmend zou het zijn als mensen daarbij denken aan onze gemeenschap van alle leeftijden, een bonte verzameling van gelovigen uit allerlei culturen en van heel verschillende achtergronden?

Peter Sinia is predikant van de Proosdijkerk (NGK) in Ede.

Het evangelie van Gods liefde is bestemd voor alle generaties

.....
Als generaties willen we niet geïsoleerd van elkaar gemeente zijn

Een veilige kerk?

Dilemma's rondom homoseksualiteit

Een diverse kerk klinkt als iets moois: veelkleurigheid enerzijds en het omarmen van andere gezichtspunten dan de onze anderzijds. Als kerkbegeleider ben ik hier vaak bij betrokken, maar merk ik ook dat we niet altijd goed raad weten met veelkleurigheid als het spannend wordt. Kort gezegd: inclusiviteit kost iets. Zijn we werkelijk bereid en in staat 'het andere' te omarmen en een plek te geven? Bovendien: het vraagt naast kijken naar diverse richtingen uiteindelijk om een dieper verbindend perspectief, wat overstijgend én richtinggevend werkt.

Rondom homoseksualiteit en gender is de discussie onlangs weer flink opgeschud door de Nashvilleverklaring, die als bedoeling had de gelederen te sluiten. De ferme en exclusieve taal pakte anders uit. Sinds een aantal jaren ben ik bij het onderwerp betrokken als begeleider binnen het netwerk van Toerusting 2.0 in de Nederlands Gereformeerde Kerken. Na de laatste Landelijke Vergadering is ons netwerk gevraagd toerusting te gaan ontwikkelen over dit onderwerp, met als insteek: *een veilige kerk, ook voor homo's*. De exclusiviteit om de ambten niet open te stellen voor homoseksuele gemeentenleden met een relatie, leidde juist tot de wens van inclusiviteit en veiligheid. Vanuit deze ervaringen schets ik twee belangrijke stappen die we samen hebben gezet en daarna twee dilemma's die ik in kerken tegenkom.

Beginnen met luisteren

De eerste stap is geweest dat ik in Utrecht, samen met mijn collega Alex Boshuizen, drie avonden heb georganiseerd voor christelijke homo's en lesbiennes. Dat waren besloten avonden om te luisteren naar hun verhalen. Sommigen van hen waren niet meer kerkelijk actief of zelfs niet meer betrokken, allen waren echter bereid om tijd te investeren en hun kwetsbare verhalen te delen. Onze vraag was vooral: hoe is jouw weg met kerk en geloof geweest én: hoe heb je veiligheid wel/niet ervaren in je kerk? De groepen waren divers in alle opzichten: met relatie, open voor een toekomstige relatie of ook bewust zonder relatie. Er kwamen positieve en negatieve ervaringen op tafel. Maar geen van de verhalen was gemakkelijk. Processen van uit de kast komen waren meestal langdurig, pijnlijk en vol worsteling. Een van de uitspraken die bij mij is blijven haken, is deze:

.....
Processen van uit de kast komen waren meestal langdurig, pijnlijk en vol worsteling

Remmelt Meijer

“Besef als iemand aangeeft dat hij of zij homo is, dat diegene er al heel lang over nagedacht heeft. Daar is al heel veel tijd overheen gegaan, terwijl het voor de ander vaak dan pas begint. Het zou goed zijn als mensen in de kerk dat gaan beseffen als ze allerlei discussies voeren en vragen stellen richting homo's en bijbelteksten noemen.”

Wat duidelijk werd tijdens deze avonden is dat inclusiviteit en veiligheid met elkaar samenhangen. En dat dit verre van vanzelfsprekend zo wordt ervaren. Deelnemers benoemden hoe kwetsbaar het is als kerkenraden soms jaren met 'het onderwerp' bezig zijn

en er dus over hen wordt vergaderd. Dat er uiteindelijk een standpunt komt, waarbij het afwachten is welke plek de persoon in kwestie nog mag innemen binnen de gemeente. Een enkeling moest jeugdwerk opgeven. Een ander werd geadviseerd een andere gemeente te zoeken. Weer een ander mocht niet meer deelnemen aan het avondmaal. Vertrouwen wordt hier gemakkelijker geschonden dan opgebouwd.

Om mee te nemen uit deze ervaring:

- Voer zoveel mogelijk het gesprek mét homo's en lesbiennes in de kerk, betrek hen erbij. De exclusiviteit op dit punt leverde veel onveiligheid op en was voor veel van hun vrienden en bekenden mede aanleiding om de kerk te verlaten.
- Juist deze groep homo's en lesbiennes benoemde meermalen dat een inclusieve kerk voor hen betekent dat ook bezwaarde broeders en zusters een plek moeten hebben. Ze verlangen naar een veilige kerk voor iedereen.

Bouwstenen voor veiligheid

Vanuit deze gesprekken hebben we vier bouwstenen benoemd die essentieel zijn voor veiligheid voor homo's en lesbiennes in de kerk. De bouwstenen zijn: duidelijkheid, respectvolle liefde, bescherming en zichtbaarheid.

Duidelijkheid. Dit blijkt de primaire bouwsteen te zijn. Onduidelijkheid geeft onzekerheid naar zowel betrokkenen als naar de hele gemeente. Liever een helder standpunt dat beperkend is voor homo's met een relatie zodat zij elders een plek kunnen zoeken, dan jarenlange mist rond dit onderwerp die een gemeente kan gijzelen.

Respectvolle liefde. Juist als het spannend wordt en er diepgaande verschillen zijn, is dit een belangrijke bouwsteen. Naar homoseksuele gemeenteleden heeft deze een extra lading, omdat ze zich gemakkelijk 'object' voelen in discussies in plaats van gelijkwaardig en verbonden in Christus.

Bescherming. Wil een gemeente daadwerkelijk een plek bieden aan homoseksuele gemeenteleden die openstaan voor een relatie of een relatie hebben, dan vraagt dit ook om daadwerkelijk voor hen instaan, zodat iemand niet steeds zichzelf moet verdedigen en alsnog het gevoel heeft zijn of haar plekje te moeten bevechten.

Zichtbaarheid. Kiest een gemeente voor inclusiviteit op dit punt dan mag het er dus ook echt zijn: zichtbaar en merkbaar. In functies

Vertrouwen wordt gemakkelijker geschonden dan opgebouwd

Wil een gemeente daadwerkelijk een plek bieden aan homoseksuele gemeenteleden die openstaan voor een relatie of een relatie hebben?

© Wibe-Jan Postma

en zonder dat het zo onzichtbaar of onuitgesproken mogelijk blijft. Inclusiviteit vraagt om zichtbare deelname: worden ze werkelijk gezien?

Dilemma 1: de Bijbel en onze verwachtingen

Deze bouwstenen laten iets zien van wat inclusiviteit kan kosten en dat veiligheid niet gecreëerd is met een standpunt alleen. Maar een gemeenteproces leidt al snel naar een eerste dilemma: wordt het niet tijd dat we de Bijbel opendoen? De een merkt op: “We hebben allemaal genade nodig en Gods liefde”. De ander werpt tegen: “Ja, maar willen we nog horen wat God wil op dit punt, is de Bijbel niet heel duidelijk?”.

Het eigenlijke dilemma is dat een kerkenraad en gemeente zoeken naar bijbelse antwoorden op zo'n inhoudelijk thema als homoseksualiteit. Tegelijk blijkt dat bespreking van teksten uit Leviticus 18 en 20 en Romeinen 1 niet brengt wat mensen ervan verwachten: een eensluidend en voor iedereen overtuigend antwoord.

De hermeneutiek is iets wat hier genoemd moet worden: hoe lees je de Bijbel en wat zegt de context van die tijd, maar ook wat zegt de context van de hele Schrift? Gaat het in deze vaak aangehaalde teksten over wat wij nu meemaken: homoseksuele relaties in liefde en trouw? Worden teksten over het huwelijk terecht gezien als exclusief voor een man-vrouwrelatie als we in aanmerking nemen dat andere relaties niet in beeld waren in die tijd? Zijn die teksten hiervoor bedoeld? Enzovoort.

Om tot de kern te komen: het dilemma dat ik ervaar, gaat vooral over het staat er toch? Dat is dus precies de vraag. Als we samen eerlijk zijn, is dat niet voor alle gelovigen glashelder, ook al nemen zij allemaal de moeite om goed te lezen. Theologen zijn het niet eens.

Het staat er toch, dat is dus precies de vraag

Inclusiviteit

Is het dan vreemd als gemeenteleden bij voorbaat de moed in de schoenen zinkt?

Voor processen rond deze thematiek is in ieder geval de aanpak die ik bepleit: let op je taalgebruik als het gaat om normerend spreken. Het is eerlijker om het proces te gaan baseren op de mogelijkheid van meer perspectieven bij een open Bijbel. Dat betekent niet dat we kunnen overgaan tot de orde van de dag, wel dat we op zoek moeten naar hoe we in deze tijd recht doen aan het evangelie.

Dilemma 2: inclusiviteit en exclusiviteit

Dit werpt volgens mij ook licht op het denken over inclusiviteit en exclusiviteit. Dat het evangelie vraagt om ons kruis op ons te nemen en Jezus te volgen, betekent een bepaalde exclusiviteit: dingen achter je laten en kiezen voor de weg van Jezus als de enige route van het Koninkrijk. Tegelijk was het Jezus zelf die ieder die door anderen werd afgewezen of te licht bevonden, uitnodigde op die weg. Een bont gezelschap volgde Hem.

Toen de vroege kerk sterk groeide en ook buiten Israël wortel schoot, besloot de vergadering van de apostelen (Handelingen 15) om “verder geen verplichtingen op te leggen” dan een paar kernelementen die golden voor iedereen. De mate van inclusiviteit is groot. In onze tijd lopen we volgens mij hier opnieuw tegen aan. We komen uit een tijdperk van een hoge mate van homogeniteit. Nu die plaatsmaakt voor diversiteit moeten we gewoon weer leren hoe we hiermee omgaan.

In de praktijk merk ik dat gemeenten de neiging hebben homo's met een relatie te willen omarmen. Om vervolgens dan wel een slag om de arm te houden zodra het concrete stappen vraagt: rondom avondmaal, jeugdwerk, publieke rollen en de ambten. Homorelaties worden geaccepteerd en tegelijkertijd wordt er een lijn getrokken. Het is niet voor niets dat de website www.wijdekerk.nl met zes

Homoseksuele gemeenteleden voelen zich gemakkelijk 'object' in discussies in plaats van gelijkwaardig en verbonden in Christus

© Wibe-Jan Postma

Inclusiviteit

© Wibe-Jan Postma

Worden bijbelteksten over het huwelijk terecht gezien als exclusief voor een man-vrouwrelatie?

‘meetpunten’ de mate van homoacceptatie in beeld probeert te brengen. Het vraagt volgens mij bewustwording naar twee kanten omdat we anders met de ene hand geven en met de andere terugnemen.

Het eerste is dat we met elkaar helder maken wat we met inclusiviteit bedoelen. Wat wil het zeggen: “je mag komen zoals je bent” en “welkom in Gods huis, wie je ook bent”? Wat betekent het dat we gelovige homo's niet graag zien afhaken van de kerk? We willen ze vasthouden, is dat ook echt zo? Willen we samen aan het avondmaal? Kan Klaas zijn nieuwe vriend meenemen naar de kring? Benoem dus wat je bedoelt met ‘welkom’. Als het avondmaal gesloten blijft voor iemand met een homorelatie, dan bedoelen we dus te zeggen dat hij of zij alleen bezoeker is? Als we samen leerlingen van Jezus zijn, kinderen van God en priesters van Gods koninkrijk – geldt dit dan ook voor de homoseksuele broeder of zuster die een relatie heeft of wil?

Het tweede wat hier zich opdringt is: wat is de exclusiviteit die de Bijbel van ons vraagt? Verwatert het evangelie als we verschillend mogen denken over homorelaties, over het inzegenen van zulke relaties? Ik kwam in een kerkenraad een broeder tegen die opperde dat we juist vanuit de kernwaarden van het huwelijk als kerk positief zouden moeten staan tegenover het homohuwelijk. Een andere ouderling antwoordde dat het huwelijk voor hem juist maakte dat dit een brug te ver was. Beiden hadden duidelijke opvattingen over het huwelijk en hechtten daar grote bijbelse waarde aan. Maar voor de een werkte het exclusief, voor de ander was het de basis voor inclusief denken over het homohuwelijk.

Zonder hier nu te kiezen: met wat ik heb aangegeven over bijbelgebruik, mag duidelijk zijn dat we ons goed moeten vergewissen van

Wat is de radicaliteit die Jezus vraagt en die dus buiten elke mogelijke discussie staat?

wat het exclusieve, zeg het radicale, is dat het evangelie van ons allemaal vraagt. Wat is de radicaliteit die Jezus vraagt en die dus buiten elke mogelijke discussie staat?

Mensen zijn verschillend en al of niet gericht op het ene centrum

Inclusiviteit kost wat van iedereen

Ik heb geprobeerd iets te schetsen vanuit het perspectief van procesbegeleiding rondom homoseksualiteit in de kerk. Er valt zeker meer te noemen. Maar ik wil voor nu afsluiten met aan te geven dat inclusiviteit iets kost van iedereen. We praten over een inclusieve kerk, dat wil zeggen: een groep mensen die zich vormt rondom het evangelie en samen onderweg is in het volgen van Jezus.

Diversiteit is een gegeven. Tegelijk is het centrum in Christus ook gegeven en dat is belangrijk in een tijd waarin bestaande en vertrouwde kaders wegvallen. Het centrum vraagt bij toegenomen verschillen om meer aandacht en om een meer centrale rol. Hoe nemen we als gemeente elkaar hierin mee?

Remmelt Meijer is theoloog, coach en pionier. Hij is werkzaam als kerkbegeleider vanuit CRUX (www.crux.amsterdam), bij de Nederlands Gereformeerde Toerusting en bij Nederland Zoekt. Als pionier is hij betrokken bij Hemelsbreed, een nieuwe kerkvorm in de Bijlmer.

Onze identiteit

“Alleen de hoer Rachab mag blijven leven” (Joz. 6:17)

Wie hoort er nu echt bij het volk van God? Deze vraag speelde al in de begindagen van het volk Israël, toen hun identiteit werd gevormd. Natuurlijk was het in de eerste plaats de afstamming van Abraham, Isaak en Jakob die bepaalde of je erbij hoorde of niet. Maar zelfs toen al leefde de vraag of er niet méér meespeelt. Op subtiële wijze wordt dit vraagstuk aangekaart in het boek Jozua.

Geboren Israëliet

In hoofdstuk 7 ontmoeten we Achan, een geboren Israëliet van de stam Juda. Hij heeft de oversteek van de Jordaan meegemaakt. Hij was erbij in Gilgal. Hij heeft meegedaan met de verovering van Jericho. Hij maakte deel uit van het volk van God. Maar tijdens de veldtocht tegen de stad Jericho schond hij de ban die rustte op de goederen van de stad. Daarom konden bij de volgende veldtocht de inwoners van Ai het leger van de Israëlieten verslaan. De straf voor deze schanddaad is de symbolische uitstoting uit het volk van God. Achan, zijn familie en zijn bezittingen worden gestenigd, verbrand en bedolven onder een hoop stenen.

Kanaänitische vrouw

Deze op het eerste gezicht respectabele man staat in scherp contrast met de heldin uit hoofdstuk 2: de niet zo respectabele vrouw Rachab. Zij was een Kanaänitische vrouw, een prostituee nota bene. Zij heeft slechts de verhalen over Gods daden gehoord. Ze was vol angst omdat ze niet tot het volk van God behoorde. Toch helpt ze de twee verspieders. Ze stelt haar vertrouwen niet op haar eigen volk maar op God. Door deze daad van geloof wordt ze gered, samen met haar familie en haar bezittingen, op de dag dat Jericho wordt vernietigd. Vanaf die dag horen ze bij het volk van God. Rachab trouwt zelfs met Salmon (Mat. 1:5) en is een van de voorouders van koning David. Het volk Israël moest de inwoners van Jericho uitroeien. Maar direct bij de eerste verovering komt er al een uitzondering op deze regel: Rachab en haar familie mogen blijven leven. Soms lijken de regels duidelijk, maar blijkt de praktijk toch complexer te zijn. Ook in onze omgeving zijn er mensen zoals Achan en Rachab. Juist dat confronteert ons met de vraag waar onze identiteit als volk van God precies op gefundeerd is.

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zendeling in Cochabamba (Bolivia) en geeft les aan het Theologisch Seminar.

Janita Geertsema

Dubbende catechisanten

Creatief met de openbare geloofsbelijdenis

De eerste catechisatie in januari ga ik altijd het rijtje af. “Wie van jullie denkt eraan om dit jaar belijdenis te gaan doen?” Ook dit jaar stelde ik die vraag. Geen van de catechisanten stak direct de hand op. Er werd geaarzeld, gewikt, gewogen. “Ik weet het nog niet zeker”, zei de één. “Ik vind mezelf nog te jong”, zei een ander. “Ik wil eerst nog veel meer leren”, bracht een derde in. Voor mij zaten dubbende catechisanten: doe ik het wel, doe ik het niet? Het doen van openbare geloofsbelijdenis spreekt niet vanzelf!

Hans
Slotman

Deze catechisanten dubben overigens niet alleen over het doen van belijdenis. Ook over bijvoorbeeld de studie wordt gedubd. Vol enthousiasme beginnen ze aan een studie, maar al snel slaat de twijfel toe: wil ik dit eigenlijk wel? Is dit wel wat voor mij? Kan ik niet beter een andere studie volgen? En vaak volgt er een switch. En soms nog één, en nog één...

Eerlijk gezegd keek ik wel wat op van deze dubbende catechisanten. “Wat doen ze ingewikkeld”, dacht ik weleens. Vooral wanneer ik het vergeleek (wat overigens vaak niet zo verstandig is) met m’n eigen jonge jaren. Belijdenis doen was in mijn tijd haast iets vanzelfsprekends. Daar dacht ik niet lang over na. En ook qua studie dieselde ik gewoon door. Waarom doen de jongeren van vandaag dat anders?

Belijdenis doen was in mijn tijd haast iets vanzelfsprekends

Reflecterende catechisanten

Dat heeft te maken met onze tijd. In de jaren zestig van de vorige eeuw is er een nieuw tijdperk begonnen. Het tijdperk van authenticiteit. Als mens moet je jezelf uitvinden, en vormgeven aan je eigen leven. Je bent de kapitein van je eigen bestaan. Niet de samenleving, niet de gemeenschap, niet je ouders en niet de kerk maken uit wie je bent en wat je doet, want dat maak je zelf uit! Je moet jezelf durven zijn, authentiek. Als gevolg van deze ontwikkeling veranderde de verhouding tussen individu en gemeenschap. Lange tijd ging de gemeenschap aan het individu vooraf. Het gezamenlijk belang ging boven de individuele behoefte. Je schikte je naar wat de gemeenschap van je vroeg. In het tijdperk van authenticiteit zijn de rollen omgekeerd. De behoeften van het individu zijn maatgevend geworden en gaan vooraf aan de noden van de gemeenschap. Niet de gemeenschap, maar het individu bepaalt. Autonomie wordt een groot goed. Niet anderen schrij-

Zoek creatief naar wegen om gedoopte, gelovige jongeren een plek aan de avondmaals-tafel te geven

ven de wet voor (heteronomie), maar de mens is zijn eigen wetgever (autonomie). En autonoom werkt hij aan zijn eigen ontplooiing.

Deze zelfontplooiing gaat gepaard met een proces van bewustwording, vragen, zoeken en twijfelen. Want de moeilijkste vraag is: wat vind ik er zelf van? In een proces van voortdurende reflectie moet deze vraag beantwoord worden. Kijk maar eens hoeveel reflectieverslagen jongeren moeten schrijven.

De moeilijkste vraag is: wat vind ik er zelf van?

Onzekere catechisanten

Deze voortdurende reflectie kan ook onzeker maken. Want hoe weet je nou of je wat je vandaag mooi vindt, morgen ook nog mooi vindt? Of je wat je vandaag belijdt, morgen ook nog wilt belijden? Jongeren aarzelen over hun studie en over het wel of niet belijdenis doen. Het legt je zo vast. Natuurlijk, je kiest zelf. Maar met dat kiezen geef je ook de regie uit handen. Want de studie van nu bepaalt hoe je leven er straks gaat uitzien. En ook die openbare geloofsbelijdenis is iets waarmee je jezelf vastlegt. Het is alsof je jezelf opsluit.

Wegdrijvende catechisanten

Ondertussen leidt dit wel tot een probleem. In gemeenten ontstaan ‘stuwmeren’ van jongeren die geen belijdenis (gaan) doen. Lang niet altijd is ongehoor de oorzaak. In die stuwmeren zitten gelovige jongeren, die zich een leven zonder God niet kunnen voorstellen. Alleen, omdat ze geen belijdenis doen, kunnen ze ook niet aan het avondmaal. Voor hen is er geen plek aan de maaltijd, waar de gemeenschap met Christus en met elkaar wordt gevierd. Deze jongeren voelen dat ook zo. Avondmaalsdiensten gaan

In gemeenten ontstaan ‘stuwmeren’ van jongeren die geen belijdenis doen

© Mirjam Klippers

Openbare
geloofs-
belijdenis en
avondmaal

vieren kunnen
ook worden
gecombineerd

ze mijden. Ze voelen zich letterlijk te kijk gezet. Na verloop van tijd zie je ze helemaal niet meer. Ze drijven langzaam maar zeker bij de gemeente weg.

Gelovige catechisanten

Ongeloof is lang niet altijd de oorzaak van het niet doen van openbare geloofsbelijdenis. Enige tijd geleden heb ik het gesprek gezocht met jongeren uit zo'n stuwmeer. Ik was benieuwd naar hun ideeën en gedachten over belijdenis doen. Hoofd voor hoofd gaven ze aan zichzelf te zien als volgeling van Jezus en bewust met hun geloof bezig te zijn. Maar belijdenis doen – daar zagen ze het nut niet zo van in. Iemand merkte op: "Ik geloof in God, maar om

daar nou echt een moment van te maken, ik weet het niet". Kiezen voor God is belangrijk, maar hangt niet van één moment af. Bovendien schrikt zo'n opgemaakte, opgewekte belijdenisdienst ook wel wat af. Het wordt zo groot gemaakt.

Een paar jongeren gaven aan moeite te hebben met een belijdenisdienst, omdat die de gelovige zo centraal stelt. Het gaat toch om God. Verder was er verlegenheid met het al te uitbundige karakter van

de belijdenisdienst omdat geloven in de praktijk echt niet altijd zo makkelijk is en er naast momenten van geloof ook zwakke momenten zijn. Eén jongere gaf aan de komende zondag belijdenis te willen doen wanneer dat low level zou kunnen. "Geen fratsen. Dat scheelt." Ook de blijdschap van de gemeente wordt bij sommigen als vreemdend ervaren, omdat het mensen zijn met wie geen verbondenheid wordt gevoeld ("Ik heb niks met die mensen").

Kiezen voor God is belangrijk, maar hangt niet van één moment af

Wees creatief

Hoeveel van deze jongeren zouden hun geloof willen belijden als er voor een andere vorm wordt gekozen? Anders gezegd, kan het zijn dat we deze stuwmeren zelf creëren doordat we inzetten op een vorm van belijdenis doen die niet passend is voor een deel van de jongeren? Ik vermoed dat hier winst te behalen is. Wees daarom creatief in het bedenken van (aan)gepaste vormen van belijdenis doen. Het hoeft niet allemaal op dezelfde manier! Bied royaal low-levelvormen van belijdenis doen aan. Bijvoorbeeld een belijdenis thuis, in aanwezigheid van ouders en/of vrienden. Of in een zaaltje in de kerk, op een doordeweekse avond. Of in de avondmaalsdienst, vlak voor de viering.

En bovendien, durf ook 'geleefd geloof' te waarderen als een vorm van openbare geloofsbelijdenis. Ik bedoel hiermee het volgende: sommige jongeren zien zichzelf niet vooraan in de kerk zitten met een opgeprikte corsage. Dat past niet bij hen. Toch laten ze in hun doen en laten zien dat ze volgelingen van Jezus zijn. Durf dat als kerkenraad te waarderen en heb het lef om deze jongeren uit te nodigen voor de eerstvolgende viering van het avondmaal. Gewoon, omdat ze erbij horen, omdat ze geloven, omdat ze gedoopt zijn. Omdat God al lang ja tegen hen heeft gezegd. Maak de viering van het avondmaal niet afhankelijk van dat ene jawoordje in een belijdenisdienst. Hoe mooi deze belijdenisdiensten ook zijn. Maak er niet het één en al van. Zoek creatief naar wegen om gelovige jongeren toch die plek aan tafel te geven, waar de gemeenschap met Christus en met elkaar wordt gevierd!

Het hoeft niet
allemaal op dezelfde
manier

Ds. Hans Slotman is predikant in de GKv Kampen-Noord.

Pepdagen kerkenraden: Dit is mijn kerk

Hoe kunnen we het gevoel van verantwoordelijkheid voor de kerk vergroten? Of, zoals we tegenwoordig zo mooi zeggen, hoe worden gemeenteleden eigenaar van de kerk? Welke mogelijkheden zijn er om hiermee in de plaatselijke gemeente aan het werk te gaan? Daarover gaan de pepdagen voor kerkenraden in het najaar onder de titel *Dit is mijn kerk*.

Veel kerkenraden zien consumptief gedrag van gemeenteleden en een toenemende individualisering waarin geen plek meer lijkt te zijn voor de geloofsgemeenschap. Wat ontdekken we als we hierover met elkaar en de gemeente in gesprek gaan? En op welke manier kunnen we met die ontdekkingen aan de slag? Tijdens het pepprogramma gaan we met elkaar op zoek naar hoe we 'eigenaarschap' in de praktijk van onze plaatselijke gemeente kunnen versterken.

Het Praktijkcentrum biedt het pepprogramma aan op vier verschillende momenten en locaties:

- Zaterdagochtend 21 september, regio Noord;
- Donderdagavond 26 september, regio Midden;
- Donderdagavond 10 oktober, regio Oost;
- Zaterdagochtend 12 oktober, regio West.

De definitieve locaties zijn nog niet bekend, opgeven kan al wel via info@praktijkcentrum.org.

Dwalen door verhalen

Met gespreksboek op bezoek bij dementerenden

Op bezoek gaan bij gelovige mensen die dementerend zijn, wordt niet als eenvoudig ervaren. Om dit belangrijke bezoekwerk te ondersteunen, heeft het Nederlands Bijbelgenootschap het gespreksboek *Dwalen door verhalen* uitgegeven. Haar missie is de Bijbel dicht bij mensen te brengen, dus ook bij deze kwetsbare groep. In dit artikel worden drie voorbeelden gegeven van hoe het boek in het pastorale werk is te gebruiken.

Hadewey
Buitenwerf

Dwalen door verhalen is geschreven voor mensen die vaak zelf nog kunnen lezen. De letters zijn iets groter dan normaal en de tekst is kort. Het boek is ook te gebruiken om in gesprek te komen met dementerende gemeenteleden. Het bevat twintig herkenbare thema's. Per thema zijn er verschillende invalshoeken om contact te maken. Dat kan via een illustratie, een fragment uit de Bijbel in Gewone Taal, een dagelijkse situatie en een of twee vragen. Het zijn allemaal opstapjes om herinneringen op te halen en over geloven te praten. Herinneringen aan de jeugd, de vroegere thuissituatie, de school, de kerk en de bijbelverhalen. Deze vroege herinneringen blijven het langst bewaard.

Deze vroege
herinneringen
blijven het langst
bewaard

Voelen en aanraken

Bij dementie kun je – naast alle verdriet en onmacht – soms iets moois beleven. Mijn moeder en ik gingen met mijn baby van drie maanden bij mijn oma op bezoek in een verpleeghuis. Oma was dement en blind, ze kwam niet meer uit bed. Ons gesprek met haar werd al gauw verwarrend. In een opwelling vroeg ik: "Oma, mag de baby even bij u liggen?" Ze knikte. Ik legde het kindje voorzichtig op haar buik. Zij begon het hoofdje te strelen. "Zacht", zei ze glimlachend. "Zo zacht." Ze bleef maar strelen. Ze vielen samen in slaap. Een vredig moment voor ons alle vier. Het leerde mij dat voelen en aanraken ontzettend belangrijk zijn voor dementerende mensen.

Zulke ervaringen komen je goed van pas in je bezoekwerk. Ook *Dwalen door verhalen* kan een hulpmiddel zijn. Dat laten de volgende voorbeelden zien: over Marjan, Corrie en Jaap, die vanuit hun gemeente op bezoek gaan.

Bezoek 1 – Als ik touw ruik, word ik blij

Marjan gaat met het boek *Dwalen door verhalen* in haar tas op bezoek bij mevrouw Wietske van der Weg (75 jaar). Zij woont in een aanleunwoning van een zorginstelling. Ze is al meer dan dertig jaar lid van de gemeente.

"Ik ben Marjan en ik kom van de kerk", zegt Marjan en geeft mevrouw Van der Weg een hand. "Mag ik bij u komen zitten", vraagt ze vriendelijk. Ze schuift een stoel in de richting van mevrouw Van der Weg en gaat schuin naast haar zitten. Ze legt het boek op de leuning van de stoel, mooi tussen hen in. Marjan probeert de blik van mevrouw Van der Weg te vangen. "Kijk, ik heb een boek voor u meegenomen." Het valt open op pagina 10 en 11, die gaan over 'Een lekkere geur'. Eerst bekijken ze samen de plaat met eau de cologne en scheerspullen. Dan vraagt Marjan: "Wat vindt u lekker ruiken?" "Touw", antwoordt de vrouw meteen. "Als ik touw ruik, word ik blij." Haar ogen beginnen te stralen. Ze begint te vertellen: "Ik kreeg van mijn vader een dubbeltje. Dat was voor mijn rapport. Ik wist wat ik wilde kopen: een springtouw! Ik rende naar de touwwinkel en daar rook het heerlijk naar nieuw touw". Mevrouw Van der Weg lacht en zegt: "Als ik touw ruik, word ik wel zó blij!"

Daarna leest Marjan het tekstfragment uit Lucas 7. Ze praten door over Jezus en de vrouw die olie over zijn voeten goot. "We hebben fijn gepraat, hè", zegt mevrouw Van der Weg vermoeid. Ze legt haar hand op de bovenarm van Marjan. Marjan neemt gauw afscheid en zegt: "Ik kom terug en dan neem ik een gloednieuw stukje touw voor u mee".

Het zoeken naar
woorden is
vermoeiend

Aandachtspunten bij bezoek 1

- Introduceer jezelf: “Ik ben ... (naam) en ik kom namens de kerk”.
- Door de stoel schuin naast/tegenover iemand te zetten, kun je gemakkelijker (oog)contact maken en de ander zo nu en dan even aanraken. Door goed oogcontact te houden en te luisteren naar de hoogte van de stem kun je eventuele vermoeidheid op het spoor komen.
- Praat duidelijk en op een vriendelijke toon. Neem de tijd en wacht op een antwoord. De ander heeft tijd nodig om na te denken.
- Er zijn thema's in het boek over de zintuigen voelen, ruiken, zien, proeven en horen. Praten over één thema is genoeg. Het zoeken naar woorden is vermoeiend. Het maken van een zin kan een hele toer zijn.
- Noteer thuis bijzonderheden van je bezoek: een herinnering, woorden die in het gesprek vaak herhaald werden, geloofswor- den, een emotie, een voorwerp dat je de volgende keer wilt mee- nemen.
- Kom je beloftes na.

Bezoek 2 – Alles drijft weg

Corrie gaat op bezoek bij meneer Jan Huisman. Hij is 89 jaar en wordt thuis door zijn jongere zus verzorgd. Meneer Huisman was in het verleden regelmatig ouderling en legde veel huisbezoeken af. Dat maakt Corrie een beetje zenuwachtig. Verwacht hij dat zij met hem over kerk en geloven gaat praten? Zij bladert het boek door en komt op pagina 32 en 33: ‘Een paraplu’. Dat thema gaat over alleen- zijn, schuilen bij God en bescherming zoeken. Ze krijgt een idee: ze neemt haar vrolijke paraplu mee, evenals een bijbel, een verta- ling uit 1951.

“Ik ben Corrie”, zegt ze, “en ik kom namens de kerk”. Meneer Huis- man steekt zijn duim op. “Tjonge, jonge, dat ik dit nog meemaak. Iemand van de kerk!” Hij is zichtbaar verheugd. Corrie raakt even uit haar doen; komt er verder niemand meer van de kerk? Ze reageert er niet op. Ze gaat bij hem zitten. “Hoe gaat het met u”, vraagt ze belangstellend. “Slecht”, antwoordt meneer Huisman. “Ik heb wat voor u meegebracht”, begint ze. “Dat zie ik, een paraplu”, reageert hij. “Het regent, hè? Het water spoelt naar binnen.” Hij steekt zijn handen in de lucht. “Alles drijft weg. Alles!” Hij zucht hartgrondig. Corrie denkt na; het regent toch niet, wat bedoelt meneer Huisman? “Is er een lek?”, vraagt ze voorzichtig. Meneer Huisman schreeuwt: “Een lek? M’n dak lekt aan alle kanten! De zolder is een puinhoop”. Corrie schrikt van deze heftige reactie, ze voelt zich ongemakke- lijk. Ze legt voorzichtig een hand op zijn arm, hij wordt wat rusti- ger. “Mag ik u iets voorlezen over schuilen”, vraagt ze na een poosje. Hij knikt. “Ieder mens kan bij God schuilen”, leest ze hardop. “Zo is het”, zegt meneer Huisman meteen. Dan leest Corrie uit het boek: “Heer, bij U zoek ik bescherming, laat me niet alleen”. Dan valt er een fijne stilte.

Als Corrie afscheid wil nemen, vraagt meneer Huis- man: “Mag ik u voorgaan in gebed?” “Natuurlijk”, antwoordt Corrie verrast. Meneer Huisman vouwt zijn handen en sluit zijn ogen. “Goede God, U kent mij en eh... en eh... Cobie. God, U weet dat mijn dak lekt. Bij U willen wij schuilen. Amen.” “Dank u wel”, zegt Corrie ontroerd en neemt afscheid. In de gang praat ze nog met zijn zus, zij heeft het als mantelzorger ont- zettend zwaar.

De taal van
dementerenden kan
heel beeldend zijn

Aandachtspunten bij bezoek 2

- Ken je een gemeentelid niet, zoek dan naar enkele feitelijke gegevens over zijn/haar leven: leeftijd, gehuwd/ongetrouwd, kin- deren, eventueel beroep. Het gesprek kan daardoor begrijpelij- ker voor je worden en je kunt voorzichtig hiaten aanvullen, maar corrigeer niet!
- Mocht je voorafgaand aan een bezoek gespannen zijn, dan kan bijbellezen of bidden helpen. Ben je daarna nog onrustig, stel dan liever je bezoek uit.
- Je kunt bewust een thema uit het boek kiezen. Er zijn thema's in het boek die over gevoelens gaan. Je stuurt daarmee het gesprek in een bepaalde richting, dat kan een nadeel zijn. Blijf daarom voldoende gespreksruimte bieden.
- Neem een voorwerp mee.
- De taal van dementerenden kan heel beeldend zijn. Hun woor- den kunnen een diepere betekenis hebben. Probeer mee te gaan in het beeld en de beeldspraak.
- Erken de gevoelens en emoties van de ander. Blijf in vertrouwen nabij.
- Mantelzorgers hebben het zwaar. Overweeg of je hulp kunt aan- bieden.

Bezoek 3 – Een zingende engel

Jaap gaat naar mevrouw Maria Broos (80 jaar). Hij kent haar goed, ze zongen jarenlang in hetzelfde kerkkoor. Drie jaar geleden overleed haar man Karel en werd zij steeds vergeetachtiger. Sinds kort woont zij in een zorginstelling. Jaap treft mevrouw Broos in een grote huiskamer. Het is er rumoerig, de televisie staat aan. “Zullen we naar uw kamer gaan”, vraagt Jaap. Hij meldt dit aan de zorgmedewerker. Als ze zitten, pakt Jaap het boek en bekijken ze samen de platen.

“Wat een lief wiegje”, zegt mevrouw Broos. Ze aait met haar hand over de plaat van pagina 14. “Wat is dat?” Ze wijst op het engeltje. “Is dat een engel?” Ze begint te lachen. “Rie, jij bent mijn engel! Dat zegt Karel altijd tegen mij.” Jaap: “Dat bent u zeker”. Ze lachen allebei. “Ja, u bent een lieve engel”, zegt Jaap. Hij voelt dat mevrouw dat graag nog eens wil horen. Hij leest over de engel die op bezoek komt bij Zacharias. Ondertussen ziet Jaap de hand van mevrouw Broos weer over de plaat met het wiegje glijden. Zou ze wel luisteren? Hij leest verder. Ineens begint mevrouw Broos te zingen: “Er schommelt een wiegje in ’t bloeiende hout. Een wiegje met bloemengordijntjes. Dat hebben twee, twee... Dat hebben twee...”. Haar stem stokt, er klinkt wanhoop in door.

Jaap stopt met lezen, hij kent het liedje niet. Hij pakt zijn mobiel en tikt in Google de beginwoorden van het liedje. Hij vindt meteen een YouTube-filmpje en zet het aan. Er schommelt een wiegje in ’t bloeiende hout. Een wiegje met bloemengordijntjes. Dat hebben twee vogeltjes samen gebouwd. En zie eens, hoe keurig en fijntjes. Nu kunnen ze samen meezingen. Als het liedje uit is, beginnen ze weer opnieuw. De vreugde in de kamer is voelbaar. Bij het afscheid zegt Jaap: “Dank u wel, mevrouw Broos. U bent een zingende engel! En dat wist ik al heel lang”. En dan geeft mevrouw hem een dikke zoen. “Dag Karel, dag lieverd.”

*Herinneringen
ophalen en
over geloven
praten aan
de hand van
Dwalen door
verhalen*

Aandachtspunten bij bezoek 3

- Het is fijn als er al een relatie is, als je weet hoe iemand was.
- Zoek een rustige plek. Voor verzorgenden in een zorginstelling is het prettig om te weten waar iemand is gebleven. Denk even aan terugbrengen.
- Volg de ander in het gesprek. Er kunnen verstoringen in tijd en namen zijn. Probeer vooral rustig te reageren.
- Zing samen! Durf je niet? Probeer het toch eens. Ga op zoek naar liedjes en psalmen van vroeger. Maak muziek.
- Wees echt. Luister naar je eigen gevoelens, ook na afloop van je bezoek. Hoe ging het? Bespreek dit eventueel in je pastorale team, maar noem geen namen.
- Vergroot je kennis over dementie, bijvoorbeeld via de websites dementie.nl en alzheimer-Nederland.nl. Daar vind je ook veel titels van handige boeken.

Gewoon er zijn

Een gesprek met dementerende mensen kan anders verlopen dan je verwacht. Ik kan me best voorstellen dat je graag wilt praten over God en geloven om zo troost te bieden. Maar als deze verwachtingen niet uitkomen, besef dan dat het meest troostende is dat je door je komst nabij bent geweest. Gewoon er zijn, even bij iemand zitten, een liedje zingen, een hand vasthouden, een arm om de schouder; dat doorbreekt de eenzaamheid van de ander. Aandachtig luisteren naar een verhaal, een herinnering ophalen; het is schuilen bij jou en zo ook bij God. Een onbetaalbaar liefdevol geschenk!

**Het meest troostende
is dat je nabij bent
geweest**

Socioloog Hadewey Buitenwerf schreef en illustreerde Dwalen door verhalen – Bijbelse thema's, alledaagse herinneringen, een uitgave van het Nederlands Bijbelgenootschap.

Kerk in de buurt

Wil je als kerk van betekenis zijn voor de mensen in je dorp of wijk? Wil je het evangelie delen in daden én met woorden? *Kerk in de buurt* helpt je daarbij. Je ontdekt antwoorden op vragen als: welke boodschap hebben we, wat past bij mijn buurt en wat past bij mijn kerk? Hoe kom ik in contact met buurtbewoners? Met wie kunnen we samenwerken? Hoe krijgen we mensen enthousiast om mee te doen? En waarom is het eigenlijk belangrijk om dit als kerk te doen?

Praktische startgids

Kerk in de buurt is een initiatief van de Protestantse Kerk in Nederland en het Platform Diaconale Samenwerking van de 3G-kerken. Samen ontwikkelden we een praktische startgids waarmee je ontdekt wat past bij je buurt en bij jouw gemeente. Daarna kun je je eigen initiatief vormgeven of met een van de voorbeeldinitiatieven aan de slag gaan. Op dit moment zijn de volgende initiatieven uitgewerkt: het verhalenhuis, huiskamer van de wijk, buurtsoep, de

mobiele kapel en de ontmoetingstuin. Je kunt een voorbeeld altijd aanpassen aan de eigen situatie. Uiteindelijk gaat het erom dat je relaties opbouwt met de mensen in je buurt. De gidsen zijn zo geschreven dat je daarmee in principe zelfstandig uit de voeten kunt. Indien gewenst kun je begeleiding aanvragen bij het kiezen uit de voorbeeldinitiatieven of het ontwikkelen van een eigen initiatief.

Netwerkbijeenkomsten

In de komende maanden organiseren we netwerk ontmoetingen voor kerken die gestart zijn met een initiatief van Kerk in de buurt. Deelnemers kunnen ervaringen uitwisselen, nieuwe ideeën opdoen en inspirerende workshops volgen. Meer informatie volgt via www.kerkindebuurt.nl, daar kun je ook de startgidsen vinden.

Denk met ons mee

Het idee is om meer goede initiatieven te vinden en uit te werken in gidsen. Zodat kerken deze voorbeelden kunnen toepassen in hun eigen buurt. Welke goede initiatieven zouden we wat jou betreft zeker moeten meenemen? Geef ze aan ons door via info@kerkindebuurt.nl.

God wil wonen tussen de mensen

Zijn heerlijkheid tastbaar maken door ons leven

Het was een nacht in 1965. Ze was vermomd met een bril, hoofddoek en pruik, want het had geheim moeten blijven. Toch werd ze herkend en tijdens het uitdelen van de *Strijdkreet* werd ze gefotografeerd: prinses Beatrix die met majoor Bosshardt van het Leger des Heils de rosse buurt in Amsterdam bezocht. De tweelingzussen Louise en Martine Fokken werkten meer dan vijftig jaar als prostituee op de wallen. Zij kregen de prinses die avond op bezoek, maar herkenden haar niet. Hun reactie achteraf: "Die Beatrix heeft ons toch wel in de zeik genomen. Wij dachten: majoor Bosshardt heeft haar opgepikt uit de goot".

In de tijd voor haar regeerperiode verbond Beatrix zich met mensen tot in de donkerste plekken van Amsterdam. Daar ligt een parallel met Jezus, die ook zijn rijkdom en koninklijke waardigheid aflegde om onder de mensen te komen. "En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond" (Joh. 1:14). Er is wel een belangrijk verschil. Jezus kwam onder ons wonen en gaf zijn leven. Beatrix ging na haar korte verblijf op de wallen terug naar haar kasteel Drakensteyn.

Rudolf Setz

Tabernakel

De evangelist Johannes is schrijver, ooggetuige, leerling en beste vriend van Jezus. Hij schetst grote lijnen door de hele Bijbel in zijn beschrijving van het leven van Jezus. Voor de oorsprong van dat woord 'wonen' gaan we dan ook terug in de tijd. Naar het verhaal van Mozes die het volk Israël uit Egypte leidde. Het was een tijd waarin God zich op een bijzondere manier openbaarde en zich verbond met het volk dat in tenten in de woestijn woonde. Ook God sloeg zijn tent op in de vorm van de tabernakel, Hij wil wonen tussen de mensen. In de persoon Jezus komt het Woord van God onder ons wonen. Dichterbij kan haast niet. Hij wordt mens van vlees en bloed, warm en aanraakbaar. Hij heeft onder ons gewoond "en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien" ("aanschouwd" volgens NBG'51). Wat betekent dat? Over die heerlijkheid lezen we ook in Exodus 40:34, 35. "Toen overdekte de wolk de tent van ontmoeting, en de heerlijkheid van de Here vervulde de tabernakel, zodat Mozes de tent van ontmoeting niet kon binnengaan, omdat de wolk daarop bleef en de heerlijkheid van de Here de tabernakel vervulde." Die tabernakel was een bijzondere

Jezus legde
zijn rijkdom en
koninklijke waardig-
heid af om onder de
mensen te komen

© Peter Zonneveld

Prinses
Beatrix ging
met majoor
Bosshardt mee
naar de wallen

tent en toch ook heel gewoon, gemaakt van heel normale materialen. Totdat God er ging wonen en de tent zich vulde met zijn heerlijkheid. Zo dichtbij, maar ook zo overweldigend. Mozes kon de tent niet binnengaan, er was dus toch afstand.

Dichtbij komen

Johannes heeft het ook over de heerlijkheid van God die dichtbij komt in Jezus, met wie hij jarenlang op weg is geweest. Hij heeft het zelf aanschouwd. Aanschouwen is iets anders dan even vluchtig kijken. In de vertaling van *The Message* van Eugene Petersen staat het zo: "The Word became flesh and blood, and moved into the neigh-

Een kerk die helpt

'Een kerk die helpt' was het thema van de landelijke diakenendag voor de NGK, CGK en GKv. Ruim tweehonderd diakenen lieten zich 16 maart inspireren en toerusten voor hun mooie taak. Ze kregen de uitdaging mee om de kerk te zien als een plek die je voorbereidt op het échte werk. De plek waar we als gemeente samenkomen om God te aanbidden, te leren hoe Hij wil dat we met Hem en elkaar leven, te bidden en onszelf te geven. Die plek is een voorbereiding op de andere dagen van de week. Want in het leven van zondag naar maandag, in je ontmoeting met anderen, daar is de kerk missionair. In diverse deelsessies kregen de deelnemers praktische handvatten om hiermee in de eigen gemeente aan de slag te gaan. Volgens de bezoekers was het programma inspirerend, leerzaam en praktisch en met een 8,7 werd de dag door hen zeer gewaardeerd. Op www.diaconaalsteunpunt.nl vind je meer informatie.

bourhood". God beweegt zich met zijn Woord, met zijn liefde in de buurt van mensen.

Zoiets zien we eigenlijk ook als we kijken naar het leven van majoor Bosshardt. In wie kwam God dichtbij in de rosse buurt van Amsterdam? In Alida Bosshardt, die *woonde* daar. In wie kwam God dicht bij prinses Beatrix? In Alida Bosshardt die haar uitnodigde om dichtbij te komen en mee te gaan naar waar ze woonde.

Via mensen

Zie je de beweging in hoe God dichtbij komt? Eerst gaat Hij wonen in de tabernakel en zo komt Hij onder de mensen. In het leven van Jezus en de volgende fase komt God echter steeds dichterbij: Hij woont in deze wereld *door mensen die Hem liefhebben*. Dat wil ik uitleggen aan de hand van Johannes 14:23, een moment waarop het lijden van Jezus in zicht komt. Judas (niet Iskariot) vraagt Jezus: "Heere, hoe komt het dat U Zichzelf aan ons zult openbaren en niet aan de wereld? Jezus antwoordde en zei tegen hem: Als iemand Mij liefheeft, zal hij mijn woord in acht nemen en mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen naar hem toe komen en bij hem intrek nemen" (= wonen). Hoe wil God aanwezig zijn in de wereld? Via mensen in wie Hij woont. In de vertaling van *The Message* staat het als volgt: "If anyone loves me, he will carefully keep my word and my Father will love him – *we'll move right into the neighbourhood*". Woord wordt mens en tastbaar in deze wereld, doordat Jezus en zijn Vader in mensen

Tijdens de
afsluitende
viering konden
bezoekers hun
verlangens en
gebeden in een
gebedsboom
hangen

.....
**God woont in deze
wereld door mensen
die Hem liefhebben**

© Prodeftu

komen wonen die Hem liefhebben. Hij trekt bij ons in. Hij beweegt in ons en door ons leven in de kerk, ons netwerk, onze buurt.

Doe-modus

'Een kerk die helpt' is een thema waardoor we zomaar in de doe-modus kunnen schieten. Doe dat niet te snel, het gaat dieper dan taken en activiteiten voor diakenen en voor de kerk. Een kerk die helpt? Daar staat het Woord centraal. Het Woord dat mens wordt en dat in ons woont. Laat wat we doen voortvloeien uit die inwo-

Het Woord wordt mens in ons, in onze betrokkenheid op mensen

ning van Jezus in jou en in mij. Hij verbindt ons aan elkaar en roept ons om elkaar en de wereld te dienen. Kijk zo ook naar je eigen leven, naar de diaconie en naar je gemeente. God is onder ons, Hij woont in ons en wil zo liefdevol, warm, betrokken, dicht bij mensen komen. Dan gaat het dus allereerst over relaties. Over liefde die merkbaar wordt in hoe we naaste zijn voor dat meisje met anorexia, die eenzame oudere, die Iraanse vluchteling, die vrouw in de schulden, die man die single is, die ouders met zieke kinderen of die jongere met een beperking. Het Woord wordt mens in ons, in onze betrokkenheid op mensen met wie wij ons verbinden. Zie daarin de heerlijkheid van Gods aanwezigheid.

Spiegelen

Ten slotte vraag ik je om jezelf te spiegelen aan de drie personen uit het verhaal waarmee ik begon. In wie herken jij je het meest?

- **In de dames op de wallen?** Misschien heb je het niet door dat Jezus heel dicht bij je komt. Dat Hij je echte liefde en vergeving wil geven. Is dit een moment om Hem bewust uit te nodigen om bij en in je te komen wonen?
- **In Beatrix?** Je wordt vandaag gestimuleerd om van je eigen troon af te komen en om stappen te zetten. Blijf niet op afstand. Ga op stage in je eigen buurt of wijk, door mensen te ontmoeten die geen helper hebben.
- **In Alida Bosshardt?** De vrouw die in Amsterdam woonde tussen de mensen en die in navolging van Jezus mensen hielp. Door hen respectvol te bejegenen, door Beatrix mee te nemen, door de rug van zanger en junk Herman Brood te wassen. De vrouw die een relatie aanging met mensen en van hen hield. Wat zou er gebeuren als jij en ik diezelfde bewogenheid in ons dragen? Wat zou er gebeuren als de leden van jouw gemeente zich net als Bosshardt en net als Jezus, verbinden aan elkaar en aan hun buurt? Bewogen hun leven delen met de mensen om hen heen. En zo de heerlijkheid van God tastbaar maken door hun leven.

Rudolf Setz is sinds januari diaconaal consulent van de CGK. Daarnaast is hij voorganger van Assen Zoekt en werkt hij een dag per week voor Nederland Zoekt als ontwikkelaar van diaconaal-missionaire leertrajecten. Bovenstaand verhaal deelde hij op de diakenendag 2019, de Nederlandse bijbelcitaten komen uit de Herziene Statenvertaling.

praktijkcentrum

Inspiratie voor ambtsdragers

Je pakt je taak als ambtsdrager op, voor het eerst of opnieuw. Je ontmoet gemeenteleden en mag met hen spreken over hun levenssituatie en hun vragen. Als kerkenraad werk je gezamenlijk aan groei in geloof en gemeente-zijn. Zo kom je in aanraking met verschillende meningen en levensverhalen van mensen. De dynamiek van je werk in de gemeente is niet voorspelbaar en je zoekt daar een eigen weg in. Je weet je geroepen door God en zijn gemeente, maar hoe doe je het allemaal?

Het Praktijkcentrum wil je graag inspireren met twee bijeenkomsten voor ambtsdragers.

Ga samen in gesprek over je taak en je roeping, maar ook over de vragen die je in je ambtswerk tegenkomt. Help elkaar verder als collega-ambtsdragers, deel samen je geloof als dragende kracht.

De eerste bijeenkomst gaat over je roeping, taak en motivatie als ambtsdrager. Daarnaast is er ruimte voor verkenning en uitwisseling van actuele vragen in de kerk. De tweede bijeenkomst is gericht op de praktische toepassing in gesprekken in de gemeente. Aan de orde komen gespreksvaardigheden, oefenen in elkaar begrijpen en omgaan met verschillen.

De data zijn de donderdagen 23 mei en 6 juni (Vaste Burcht in Gouda) en de woensdagen 5 en 19 juni (De Kandelaar in Assen). Aanmelden kan via www.praktijkcentrum.org.

Programma op maat

Wil je de toerusting liever lokaal of binnen een classis organiseren, dan is dat mogelijk. Denk aan een programma op maat rond thema's als geestelijk leiderschap, dialoog in en met de gemeente, omgaan met verschillen, generaties, huwelijk en samenwonen, en homoseksualiteit. Neem contact op om de mogelijkheden te bespreken door te mailen naar info@praktijkcentrum.org.

De Liefde

Al zou ik linguïst zijn, gepokt en gemazeld
En zelfs alle engelen kunnen verstaan
Wanneer ik niet liefhad, wat zou het me baten?
Want kennis zal niet eeuwig blijven bestaan!

Al had ik de gave Gods woorden te spreken,
Zijn plan te doorgronden, zoals uitgelijnd
Wanneer ik niet liefhad, dan zou het me breken
Omdat profetie toch uiteind'lijk verdwijnt

Al gaf ik bezit weg, om voedsel te kopen
Voor mensen in nood, als een nobele daad
Wanneer ik niet liefhad, waar kon ik op hopen?
Begrijp je dan niet dat dat nergens op slaat?

De liefde: geduldig, en goed en bijzonder
Is álles wat telt, 't is de enige weg
Verdraagzaam, gelovig, vol hoop op een wonder
In niets zelfgenoegzaam, in alles oprecht

Weet: Jezus is liefde... Zijn naam is je redding
Een zuivere klank in een kakofonie
Als je Jezus niet hebt, zal kennis niet redden
Want zonder Hém heb je de LIEFDE dus niet.

Anne Lies Mossel-de Kievit